

Utenriksministeren

Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Ine Eriksen Søreide

Oslo, 30. april 2025

Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:261 S (2024-2025) – representantforslag fra representantene Martinussen, Moxnes, Jørgensen og Lund

Jeg viser til Utenriks- og forsvarskomiteens brev av 23. april 2025, der det bes om Utenriksdepartementets uttalelse til Dokument 8:261 S (2024-2025) fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes, Geir Jørgensen og Tobias Drevland Lund om tilslutning til FNs atomvåpenforbud.

Bakgrunn

Norges mål er en verden fri for kjernevåpen. Norge bidro aktivt til å få denne målsetningen inn i NATOs strategiske konsept i 2010. Enhver bruk av kjernevåpen vil kunne ha katastrofale globale konsekvenser, for mennesker, miljø og natur. Bare en verden fri for kjernevåpen vil eliminere denne risikoen helt.

Kjernevåpenenes katastrofale humanitære konsekvenser vil ramme oss alle. Det er et sterkt argument for de-eskalering, risikoreduksjon og nedrustning. Det understøtter den sterke normen mot bruk. Kunnskapen om kjernevåpenenes humanitære konsekvenser har økt betraktelig siden Oslo-konferansen i 2013, og fortsetter å øke.

I fjor besluttet FNs generalforsamling å etablere et vitenskapspanel for å utrede konsekvensene av kjernefysisk krig. Norge var tidlig medforslagsstiller, og vi kommer til å støtte panelet økonomisk. Alt i alt har vårt initiativ lyktes godt. Det humanitære perspektivet står høyt på den internasjonale agendaen. Imperativet for kjernefysisk nedrustning er klarere enn på lenge.

Samtidig har det skjedd fundamentale endringer i det globale sikkerhetsbildet siden 2013. Den globale nedrustnings- og ikke-spredningsarkitekturen er under sterkt press. I en spent geopolitisk situasjon settes avskrekkingsevne stadig høyere. Det gir et rustningspress. Det felles ønske om nedrustning havner i skyggen. Tiltakende frykt for konvensjonsbrudd truer oppslutningen om felles normer og regler. Desinformasjon, obstruksjonisme og åpenlyse konvensjonsbrudd undergraver tilliten til regimene.

Russland bryter, uthuler og undergraver konvensjoner på mange områder. Dette er svært alvorlig. Gjennom sin brutale krigføring i Ukraina har Russland truet med bruk av kjernevåpen og trukket sin ratifikasjon av Prøvestansavtalen. De har også suspendert sin deltakelse i New START – den siste bilaterale kjernefysiske rustningskontrollavtalen med USA.

Russland har brukt kjemiske våpen på slagmarken i Ukraina – (Ukraina har rapportert over 6000 tilfeller) – brudd på kjemivåpenkonvensjonen er uakseptabelt. Russland fører desinformasjonskampanjer på biologiske våpen rettet mot Ukraina og USA.

Kina rustet kraftig opp sine beholdninger av kjernevåpen, Iran fortsetter å høyanrike uran og Nord-Korea utvikler videre sitt program av kjernevåpen og leveringsmidler. I sum: Det er konflikt og tillitskrise.

Det er avgjørende for Norge å styrke innsatsen for å bevare de multilaterale regimene vi har. Vi må samarbeide tett med allierte og likesinnede for nedrustning. Samtidig må vi sikre at vi og våre allierte har en troverdig avskrekkingsevne.

Ikkespredningsavtalen (NPT) er den viktigste avtalen for å fremme kjernefysisk nedrustning, ikke-spredning og fredelig bruk. NPT har bidratt til global sikkerhet i 55 år. Norge må fortsette sin innsats for å bevare og styrke NPT. Det samme gjelder Prøvestansavtalen, Kjemivåpenkonvensjonen og Biologivåpenkonvensjonen.

Norge har vært observatør til de to første statspartmøtene til Traktaten om forbud mot kjernevåpen (TPNW), og det er en norsk prioritet å ha god dialog med land fra alle regioner om kjernefysisk nedrustning. Norge deltok ikke ved årets statspartmøte i TPNW. Dette skyldes den sikkerhetspolitiske situasjonen vi står i. Beslutningen legger ikke føring på kommende TPNW-statspartsmøter.

Det vil bli nye mulighetsvinduer for nedrustning, og når de kommer må vi være forberedt til å utnytte dem mest mulig. Derfor er arbeidet Norge leder om verifikasjon av nedrustning helt sentralt. Det handler om at det internasjonale samfunnet skal ha en best mulig verktøykasse for å gjennomføre nedrustningsavtaler. Det grunnlagsarbeidet vi gjør nå vil være viktige bidrag til fremtidige nedrustningsavtaler, og bidra til at de kan iverksettes på en effektiv måte.

Sammen med Brasil leder Norge en prosess i FN med sikte på å etablere en teknisk-vitenskapelig institusjon innen FN for verifikasjon av kjernefysisk nedrustning. Norge har over lang tid fremmet og tatt ledelse i FN på arbeidet med verifikasjon av nedrustning. Dette er et av få områder innen kjernefysisk nedrustning hvor det har vært fremgang, og hvor kjernevåpenstatene kan sitte sammen og finne enighet. Denne formen for tillitsbyggende samarbeid er spesielt viktig i en tid hvor Kina og Russland har avvist dialog og samarbeid med USA om strategisk stabilitet og rustningskontroll.

Om forslagene til vedtak

Spørsmålet om Norges forhold til TPNW er allerede blitt grundig behandlet. Stortinget ba 8. februar 2018 regjeringen gjennomføre en utredning av konsekvensene for Norge av

ratifikasjon av TPNW¹. Utredningen ble lagt frem i Prop. 1 S (2018-2019)². Utredningen vurderte at det var vesentlig svakheter i TPNWs verifikasjonsordninger, som også risikerer å svekke og undergrave de siste tiårs arbeid med å få kontroll over fredelig kjernefysisk aktivitet. Dette gjør TPNW til et mindre egnet instrument både for å oppfylle målet om å nå en verden uten kjernevåpen, og å opprettholde en slik verden.

Videre vurderte utredningen at hensynet til våre forpliktelser til NATO veier tungt. Alliansen er grunnpilaren for norsk sikkerhet og må ikke undergraves. Tiltredelse til TPNW av Norge eller andre allierte ville ført til splittelse i alliansen. Dette ville først og fremst tjent interessene til land som utgjør en sikkerhetspolitisk utfordring for oss. Utredningen slo også fast at Norge ikke kan slutte seg til TPNW uten å komme i konflikt med vårt NATO-medlemskap.

Utredningen ble behandlet i Stortinget 5. mars 2019, på grunnlag av Innst. 168 S (2018-2019)³, hvor alle partier foruten Sosialistisk Venstreparti gav sin støtte til utredningen⁴⁵. Spørsmålet om kjernefysisk nedrustning kom også opp i behandlingen av Meld.St. 37 (2014-2015)⁶. Stortinget samlet seg da om følgende konsensusvedtak⁷:

«Stortinget ber regjeringen arbeide aktivt for en verden fri for atomvåpen og bidra til gjennomføring av Ikkespredningsavtalens (NPT) forpliktelser, innta en aktiv rolle som pådriver for ikke-spredning og for nedrustning med sikte på en balansert, gjensidig, irreversibel og verifiserbar avskaffelse av atomvåpen, og på dette grunnlaget arbeide langsiktig for et rettslig bindende rammeverk for å sikre dette målet.»

Norges mål er tydelig: En verden uten kjernevåpen. Ensidedig nedrustning fra NATOs side vil imidlertid ikke gjøre verden tryggere. Så lenge Russland har kjernevåpen må NATO ha en troverdig kjernefysisk avskrekkingsevne. Russlands kjernevåpentrusler understreker det. Alle nordiske land er del av NATO, og støtter fullt opp om NATOs strategiske konsept fra 2022. Washington-toppmøtet i 2024 bekreftet dette. Det grunnleggende formålet med NATOs avskrekkingsevne er å sikre fred, forhindre tvang og avskrekke aggresjon.

I vår sikkerhetspolitiske virkelighet per i dag er det ikke et alternativ å bli medlem av TPNW. TPNW vil bli viktig når kjernevåpnene er eliminert, men tilbyr ikke en troverdig vei til null. Det er unison politisk enighet om «ingen atomvåpen på norsk jord i fredstid», men en avtale om Norden som kjernevåpenfri sone vil stride mot våre allianseforpliktelser.

¹ Dokument 8:23 S (2017-2018), Innst. 91 S (2017-2018), Vedtak 448.

² [Prop. 1 S \(2018-2019\) - regjeringen.no](#)

³ [Innst. 168 S \(2018-2019\) - stortinget.no](#)

⁴ 87 stemmer for, 5 mot.

⁵ [Voterin Sak - stortinget.no](#)

⁶ Globale sikkerhetsutfordringer i utenrikspolitikken - Terrorisme, organisert kriminalitet, piratvirksomhet og sikkerhetsutfordringer i det digitale rom

⁷ Innst. 199 S (2015-2016), Vedtak 623

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, reading "Espen Barth Eide". The signature is written in a cursive, flowing style. The first letter 'E' is large and stylized, with a loop that extends upwards and then down to the left. The rest of the name follows in a similar cursive script.

Espen Barth Eide